

oih
observatori
de la infància
de l'hospitalet

Estudi sobre infància 0-3 a L'Hospitalet de Llobregat

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

ger
grup d'estudis sobre reciprocitat

Coordinació:
Dra. Sílvia Bofill
Equip de recerca:
Ana Mattioli
Irene Riverola

OBJECTIUS

Objectiu general

- Oferir un estudi de la cura dels infants 0-3 anys a la ciutat de L'Hospitalet.

Objectius específics

- Mostrar l'**abast i naturalesa dels serveis públics i privats** adreçats a l'atenció de la infància 0-3 i llurs famílies.
- Evidenciar les **desigualtats** en la oportunitat d'accés als serveis públics i privats [assequibilitat]. Determinar qui té i qui no té accés a aquests serveis, així com els factors que condicionen l'accés. Detectar franges/perfils poblacions desatesos.

- Identificar l'abast i naturalesa **d'iniciatives d'atenció comunitària** menys formalitzades, així com els costos i esforços que suposa per a les famílies que hi accedeixen.
- Detectar aquelles pràctiques, serveis, sistemes o experiències que funcionen millor (**bones pràctiques**) i que es podrien estendre o posar de model.
- Identificar les **estratègies de conciliació** de les famílies i els costos (desiguals) que suposen pels seus membres.
- Detectar **carències o llacunes** en l'atenció a la infància 0-3, per contribuir a trobar solucions i mesures de millora.

PLA DE TREBALL I METODOLOGIA

1

Confecció d'un mapa de serveis d'atenció a la infància 0-3 per districte i barri que inclogui:

- Oferta de serveis públics i privats (escoles bressol/llars d'infants)
- Percentatge de cobertura
- Relació d'altres recursos socioeducatius i iniciatives comunitàries menys formalitzades
- Evolució de la oferta

PLA DE TREBALL I METODOLOGIA

2

Treball de camp (aproximació qualitativa)

Entrevistes dirigides en profunditat i grups focals

Famílies

Usuàries serveis públics, privats o
comunitaris (10)

No usuàries de cap servei (15)

25 entrevistes i 3 grups focals

Tècnics de l'Ajuntament

3 entrevistes

Professionals de l'àmbit social i sanitat

Pediatres i infermeres de Pediatria dels CAP
Treballador/es socials (CAP/ Serveis Socials)

AMA, Fundesplai

5 entrevistes

Professionals de l'àmbit educatiu: director/es, coordinador/es i educador/es

Escoles bressol/ Llars d'infants (públiques i privades)

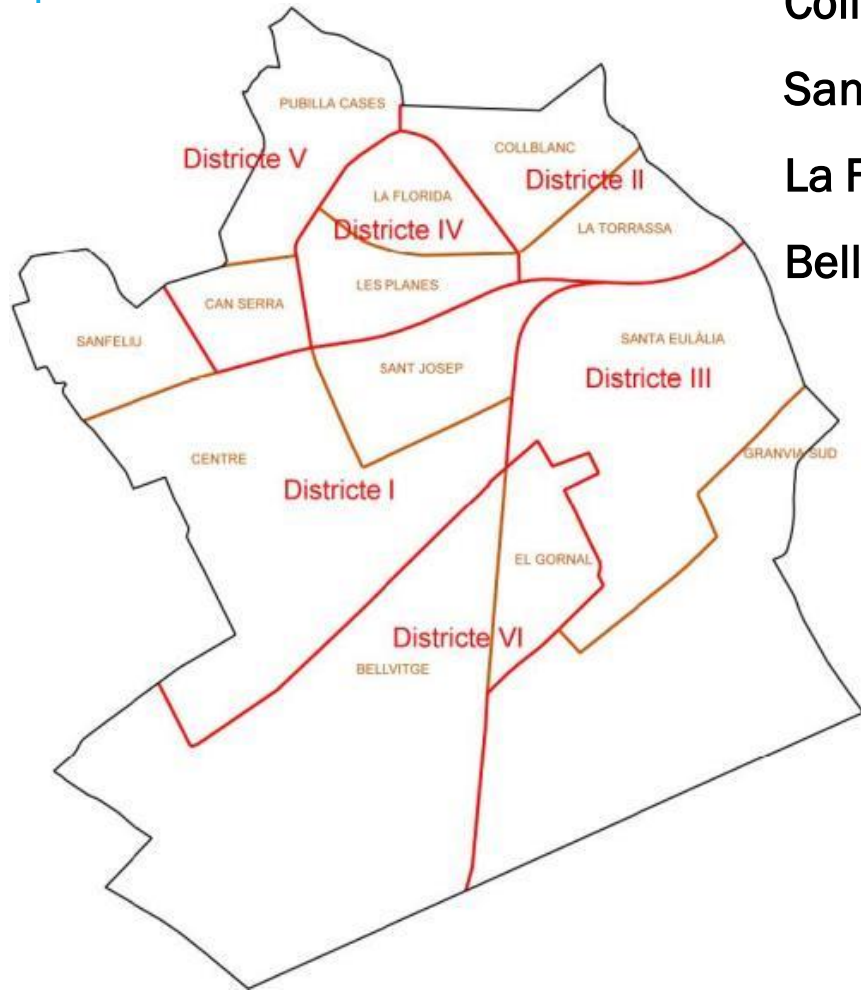
Espais familiars i Ludoteques

Responsables iniciatives comunitàries

Coordinador/es Xarxa 0-6

17 entrevistes

ELS BARRIS

Centre (Districte I)

Collblanc-Torrassa (Districte II)

Santa Eulàlia (Districte III)

La Florida (Districte IV)

Bellvitge (Districte VI)

- **La Florida i Collblanc-Torrassa:** com a mostra dels barris de la zona Nord de la ciutat, molt densament poblats i amb poques zones verdes, receptors de població migrada extracomunitària durant les darreres dues dècades.
- **Santa Eulàlia:** com a barri amb tradició associativa i molt pes demogràfic dins la ciutat, que recentment ha viscut un augment important de població, sobretot amb l'establiment de famílies joves.
- **El Centre:** com a mostra d'un barri amb un teixit associatiu fort i una població llargament arrelada.
- **Bellvitge:** com a polígon residencial amb grans espais públics, construït per allotjar la població procedent de la migració espanyola els anys 60 del segle passat, molts d'ells avui en edat de ser avis i àvies.

MAPA DE SERVEIS D'ATENCIÓ A LA INFÀNCIA 0-3

Oferta d'escoles bressol i llars d'infants (curs 2018-2019)

Infants 0-3: 9.842

Places ofertades: 2411

(cobreix el 24.5% entre la provisió pública i la privada)

E.B. municipals: 616

E.B. privades subvencionades

Ajuntament: 368

E.B. Generalitat: 304

E.B. privades concertades

Generalitat: 199

E.B. privades no subvencionades: 924

Font: Regidoria d'Educació i
Unitat de Gestió de la Població.
Ajuntament de L'Hospitalet, 2018

MAPA DE SERVEIS D'ATENCIÓ A LA INFÀNCIA 0-3

Relació entre oferta pública i privada

Des del 2004: creixement constant del nombre de places públiques

[entre 2008 (481) i 2013 (840) gairebé es doblen]

Font: Ricard Montalbán 2016/
Regidoria d'Educació. Ajuntament de
L'Hospitalet 2018

Entre el 2007 i el 2018, la proporció entre l'oferta de places privada i pública s'escurça:

Oferta pública o sufragada amb fons públics: 61,7%
Oferta privada: 38,3%

Són les places privades i concertades qui pateixen una major davallada.

MAPA DE SERVEIS D'ATENCIÓ A LA INFÀNCIA 0-3

Xarxa de districtes

Xarxes

0-6 i 0-12

Xarxa 0-6 districte II (Collblanc-Torrassa)

Xarxa 0-6 districte III (Santa Eulàlia-Gran Via Sud)

Xarxa 0-6 districte V (Pubilla Cases-Can Serra)

Xarxa 0-6 districte VI (Bellvitge-Gornal)

Xarxa 0-12 districte I (Sanfeliu, Centre i Sant Josep) (en promoció)

Xarxa 0-12 districte IV (Florida-Les Planes) (en promoció)

Xarxa de criança i educació de L'Hospitalet (2016)

Font: Regidoria d'Educació. Ajuntament de L'Hospitalet, 2018

EIXOS D'ANÀLISI

- 1. Reconeixement del 0-3 (etapa educativa) vs. recursos públics insuficients**
- 2. Serveis alternatius a l'escola bressol**
- 3. Conciliació familiar-laboral i feminització de la criança**
- 4. Eix Nord-Sud: un eix de desigualtat**

1. Reconeixement del 0-3 (etapa educativa) vs. recursos públics insuficients: “Els 0-3 som els grans oblidats”

Acord general en que el 0-3 és una etapa educativa fonamental on es consoliden els elements bàsics per al futur desenvolupament dels infants.

- Fonamental pel bon creixement i desenvolupament dels infants a nivell psíquic, motriu, afectiu i social, per l'adquisició d'hàbits i la socialització.
- Factor clau per la millora del rendiment escolar en les etapes posteriors (èxit escolar).
- Afavoreix la cohesió social i la igualtat d'oportunitats.

1.Reconeixement del 0-3 (etapa educativa) vs. recursos públics insuficients: “Els 0-3 som els grans oblidats”

Es valora molt positivament la labor de l'administració local pel que fa a l'impuls i desenvolupament de polítiques educatives adreçades a la petita infància.

Grau satisfacció alt/qualitat.

- Xarxa d'Escoles bressol municipals i dels serveis públics o finançats amb fons públics adreçats al 0-3. Xarxa Municipal d'Escoles bressol.
- Projecte Educatiu Marc (PEM).
- Xarxes 0-6 i 0-12 – Programa d'Acompanyament a les Famílies (PAEF).

1. Reconeixement del 0-3 (etapa educativa) vs. recursos públics insuficients: “Els 0-3 som els grans oblidats”

Es constaten els efectes de la crisi econòmica sobre la provisió pública i privada de serveis adreçats al 0-3.

- 2010: Departament d'Ensenyament/ procés de **reducció de despesa pública**
- 2012: Estat/ suprimeix la partida de 17 milions d'euros que el Departament d'Ensenyament percebia destinada a finançar l'educació infantil de primer cicle.
- La crisi ha suposat un **fre al desplegament** de la xarxa municipal d'escoles bressol i d'altres serveis adreçats al 0-3 (pendents tres escoles bressol de les nou previstes al Mapa d'escoles bressol de Catalunya 2004-2008).
- Ha obligat a revisar els **models de gestió dels centres, la provisió i les condicions d'accés** a les places existents (per garantir la sostenibilitat financera de la oferta).
- Ha tingut un efecte recessiu sobre molts altres serveis (ex. Espais familiars).

1.Reconeixement del 0-3 (etapa educativa) vs. recursos públics insuficients: “Els 0-3 som els grans oblidats”

Professionals i famílies coincideixen a considerar la 0-3 com una etapa especialment desatesa: “Els 0-3 som els grans oblidats”

Manca de reconeixement

Baixos salaris professionals educació 0-3 en comparació amb professionals d'altres cicles educatius

Àmbit laboral feminitzat

Malgrat ser una de les etapes educatives que més s'ha desenvolupat en els darrers anys, i malgrat reconèixer l'**esforç** que l'**administració local** ha fet per pal·liar els efectes de la crisi (ex. sosteniment del sistema d'ajuts a famílies en risc d'exclusió social), s'hi detecten **MANCANCES DE CARÀCTER ESTRUCTURAL**, amb incidència desigual segons la situació social, econòmica i laboral de les famílies.

DEMANDES

Xarxa municipal

Cal enfortir la Xarxa municipal d'escoles bressol, tenint en compte que prop del 75% d'infants 0-3 no accedeixen a l'escolarització

[d'un total de 9842 infants, únicament 2411 tenen plaça a l'lar bressol pública o privada].

Cal actuar especialment en barris desproveïts d'oferta pública (Centre, Collblanc)

o amb una oferta pública saturada i, per tant, insuficient. La manca d'oferta en determinats barris satura la oferta en altres barris (ex. Santa Eulàlia, Torrassa).

DEMANDES

Accessibilitat

Cal reforçar l'accessibilitat a l'escolarització pública de famílies en situació econòmica desafavorida, però també garantir l'accés a famílies de rendes mitja i mitja-baixa que aspiren a escolaritzar els seus fills i filles i que no poden assumir el cost d'una escola privada.

Afavorir l'accés a famílies en risc d'exclusió (a través de Serveis socials) no pot anar en detriment de l'accés a l'escolarització d'aquestes altres famílies

La crisi ha tingut efectes forts també sobre les classes mitjanes: la precarització del mercat laboral i dels salaris afecta l'accessibilitat als serveis i les possibilitats de conciliació.

Cal prevenir la formació de "guetos" en escoles amb un nombre elevat d'infants derivats de Serveis socials.

DEMANDES

Recursos

Cal actuar sobre les mancances que els i les treballadores d'escoles bressol públiques o finançades amb fons públics detecten, principalment en relació a:

Manca de personal de reforç (hi és, però es considera insuficient/topall legal)

Sobreesforç i sobrecàrrega laboral/ efectes sobre la salut (tendinitis, mal d'esquena, insomni, angoixa, estrès).

Afecta el bon funcionament del centre:

- no es pot atendre els infants com es voldria (se'ls crida, se'ls apressa...) ["Al 0-3 tota acció al centre es considera educativa"/criteri qualitat].
- es desatenen altres funcions importants com les de direcció, claustre o atenció a les famílies.

Produeix desajustos entre el PEM (Progr. Educatiu Marc) i el PEC (Progr. Educatiu Centre).

A principis i final de curs ens posen una persona de reforç per aula durant 4 hores. És important, és clar, però **l'adaptació no s'acaba al setembre**. D'un dia per l'altre passes de tenir dues persones a tenir-ne una per aula.

[...] Nosaltres som set persones, si t'has de repartir entre set persones, és impossible, les hores no donen, fem acollida de matí, menjador, dormitori i acollida de tardes. O ens quedem sense fer claustre, que és molt important per aprendre, avançar i millorar. Si no ho fem ens quedem estancades i entre nosaltres mateixes necessitem un diàleg, saber quines decisions estem prenent [...]

Tenim una persona al migdia per 34 infants (de 2-3 anys) a l'hora de dormir; i un altra per 22 infants (d'1-2 anys). Tenim una mare que vol fer una queixa formal. Veu que falta personal. Coneix el PEM [Projecte Educatiu Marc] i veu que el Projecte Educatiu del Centre [PEC] no s'adequa als criteris establerts. I és que tampoc cal molt; el que estem demanant és molt raonable. Amb un reforç ja fem. Avui se m'ha anat una noia que havia d'anar d'urgències i ho cobreixes perquè ho cobreixes, però he hagut de deixar totes les coses del despatx desateses.

(Professional EBM)

DEMANDES

Necessitats educatives específiques

Suport insuficient en l'atenció a infants amb necessitats educatives especials

(ex. infants amb algun tipus de discapacitat, trastorn greu de la conducta o de l'aprenentatge, retard en el desenvolupament...)

Es demana més vetlladores i més formació especialitzada per oferir una atenció adequada.

Infants no diagnosticats inicialment que es detecten durant el curs.

Disminució del suport vs. augment infants amb necessitats educatives especials [ex. abans CDIAP-BAULA venia cada mes, ara ve cada mes i mig].

Demanda compartida amb les famílies: accedir en condicions d'igualtat a l'escola, dins d'un model real d'**escolarització inclusiva**. Centres especialitzats 0-3.

Crec que el que falta a l'Hospitalet són escoles d'educació especial per nens més petits. Igual que hi ha els centres d'educació especial, doncs que també acollin els nens de guarderia. La meva família té una nena amb paràlisi cerebral i ha hagut d'anar a l'escola ordinària. Jo estic en contra de les escoles d'educació especial perquè crec que els nens s'han d'integrar a l'aula, però hi ha nens que realment estan molt malament i el que necessiten és la màxima atenció, i no poden estar en un grup de nens que no necessiten la mateixa atenció. Perquè aleshores no acaben aprenent ni uns ni altres. Aprenen molts valors però els conceptes, no els acaben d'aprendre. Un estímul d'educació especial estaria molt bé, **però això no hi ha res ara mateix...** Hi ha aquestes associacions que ho promouen moltíssim, i fan dies especials, però després la vida segueix i ho pateix la família.

[...] I a l'escola bressol quan tu tens un nen amb educació especial fa més nosa... sap greu, però fa més nosa que servei. Perquè en aquesta edat tots els nens necessiten molta atenció, però si a sobre el nen té necessitats educatives especials... no n'hi ha prou. Posen la figura de la vetlladora i vingà! Moltes vegades aquesta vetlladora no té ni la titulació, simplement és una mestra més que fa el que pot. **Falten escoles especialitzades. O que vagin a l'escola ordinària, però amb els mitjans adequats.** I sobretot al lleure. El lleure fa molta falta, perquè els nens puguin tenir una vida normal, que puguin fer el mateix, adaptat, però el mateix que els altres nens: jugar al parc. Igual que han fet un parc per cadira de rodes, doncs que tots els nens puguin pujar igual a un gronxador, per exemple. Doncs fem-ho! Que hi hagi els dos. Crec que està molt apartat. Tothom parla d'igualtat, però ara mateix no n'hi ha d'igualtat

(Professional del lleure i familiar nena amb paràlisi cerebral, Santa Eulàlia).

2. SERVEIS 0-3 ALTERNATIUS A L'ESCOLA BRESSOL

“No tot acaba en la bressol”

L'Hospitalet ha estat pionera en el desenvolupament d'espais familiars, i ha apostat fort pel desenvolupament de xarxes.

Tal i com assenyala l'Informe del Síndic de Greuges (2015), la capacitat dels poders públics de desenvolupar polítiques d'atenció i cura a la primera infància **no es limita a les escoles bressol, sinó que es fonamenta en la provisió d'altres serveis d'atenció infantil, així com en les polítiques sociolaborals i familiars en general.**

Tanmateix, els recursos que s'hi destinen es perceben com a **insuficients**, tant per part de famílies com per part de professionals. També aquests serveis s'han vist afectats per la crisi. [Espais familiars: alguns han tancat; alguns s'han reconvertit en espais auto-gestionats; altres estan saturats].

DEMANDES Alternatives

Cal promocionar i enfortir serveis d'atenció al 0-3 alternatius a l'escola bressol, com ara Espais familiars o Ludoteca en família.

És essencial potenciar no només l'atenció als infants, sinó també a llurs famílies (metodologia d'acompanyament familiar).

Serveis molt ben valorats. Si bé no poden suplir l'escolarització, se'ls atribueix una **funció social i educativa de primer ordre**, especialment, tot i que no només, en el cas de famílies amb situacions socioeconòmiques més desfavorides i estructures familiars complexes. Espais de **socialització, integració i cohesió social** (Ex. Espais familiars La Florida i Itaca).

Ara per ara, però, són encara **insuficients** per donar cobertura a la demanda existent. A més, les **quotes**, quan els serveis no són gratuïts, poden estar dificultant (tot i ser simbòliques) l'accés a famílies que no ho poden costejar.

Ex. **Famílies des-estructurades, monoparentals, sens recursos...** que es veuen obligades a treure el fill/a de l'Espai familiar perquè no poden assumir les quotes, fins i tot quan són simbòliques. Malgrat aquestes entitats tenen vocació d'integració social, hi ha situacions davant les quals no hi poden fer res [mares que se'n van amb llàgrimes als ulls].

Sorgeixen elements de **dificultat...** Famílies que no posen límits als seus fills, per exemple., per la pròpia tipologia de família. L'any passat teníem una nena que la mare no li posava cap límit i distorsionava molt la dinàmica del grup. Les altres famílies li deien que controlés mes la seva filla. No entenien perquè la mare no reaccionava o posava límits quan la nena estava pegant altres nens, i la mare no sabia com gestionar això. Aquest és un espai per aprendre a gestionar aquestes situacions, si més no, afrontar-les [...] Hi ha una relació de molt **agraïment**; es creen **vincles molt forts**; és una relació molt propera. [...] Una mare se'm va posar a plorar perquè érem l'únic centre que havia acceptat el seu fill (ens va portar bombons i tot), perquè es un nen amb autisme... La nostra funció es la **inclusió** de tots els infants del barri. Va començar com Espai familiar i ja s'ha quedat aquí, te 4 anys. Moltíssimes mares amb uns **problemes de feina increïbles**. [...] Nosaltres som un servei que té la porta oberta i pots entrar i inscriure el teu fill... però normalment no es així.

(Professional Espai familiar La Florida)

*Dins del barri ens trobem amb moltes famílies que segurament agrairien poder participar d'un servei d'aquest tipus i les opcions són molt limitades. Ens agradaria poder oferir una resposta a totes aquestes famílies que requereixen d'aquest servei. L'Espai familiar **hauria de poder ser contemplat com una opció per totes les famílies**, i això ens resulta difícil en la mesura que estem sols. El fet, per altra banda, de rebre derivacions i prioritzar determinades famílies, acaba comportant neguit entre les famílies.*

(Professional Espai familiar ITACA, Torrassa)

DEMANDES

grups de lactància i grups de criança

Cal reconèixer la labor importantíssima que fan els grups de lactància i els grups de criança.

Cal desenvolupar més aquests espais per tal d'alleugerir el pes i la responsabilitat que els serveis ja existents assumeixen com a únics serveis 0-3 disponibles.

La bona acollida del grup de lactància **HospitaLlet** (2013) posa al descobert i alhora expressa la necessitat (no coberta suficientment per altres vies) **d'acompanyament i assessorament expert en la lactància. Èmfasi en l'auto-gestió.**

Repte: la continuïtat, un cop les famílies que ho impulsen entren en altres etapes educatives [Ex. Grup de criança "La Cabanya" (2012-15): s'ha dissolt].

Cal també enfortir l'atenció post-part que es dóna des dels CAP (Grups de lactància, Espais nadó...). Les professionals de la salut lamenten la **saturació del serveis** d'atenció primària i les dificultats que sovint tenen per oferir serveis i activitats comunitàries, malgrat la seva bona acollida.

DEMANDES

atenció a mares adolescents i joves

Cal reconèixer la labor importantíssima que fan els serveis existents i dotar-los de finançament perquè puguin sostenir i ampliar la seva activitat

Projecte AMA (Fundesplai, 2014)

Finalitat: acompanyar noies adolescents i joves amb infants 0-3, en situació de vulnerabilitat, sense una xarxa social o familiar forta i sense perspectives vitals o laborals clares.

Reforçar el procés organitzador d'aquesta primera etapa de la vida de l'infant.
Empoderament mares.

Potenciar la xarxa d'espais de relació.
Trencar l'aïllament. Acompanyament emocional. Potenciar la inserció laboral.

Aspiren a:

Estendre el període d'intervenció directe, i poder fer un major seguiment i acompanyament un cop finalitzat l'any de formació..

Comptar amb el finançament necessari per sostenir el projecte i replicar-lo allà on calgui.

Yo me casé con 17 años, muy joven. Nos fuimos a vivir solos. Él se quedó sin trabajo. Tuvimos que dejar el piso. Nos vinimos a vivir con mis padres [...] Yo estaba en casa de mis padres sin hacer nada, cuidando de mi hija, haciendo las cosas diarias de casa. **No tenía ninguna expectativa de decir voy a estudiar o voy a trabajar o voy a hacer algo con mi vida.** Solamente en casa centrada en mi hija y ya está, centrada en cómo le voy a comprar pañales, como la voy a vestir, como le doy de comer. Y de repente, fue llegar al AMA y decir, **¡hay más cosas en la vida!**

[...] Fue todo muy de repente. Me llamaron de Servicios sociales y me dijeron que en tal sitio van a hacer un proyecto para madres jóvenes. Y me vine. Tuve la entrevista con la coordinadora del programa y lo primero que me dijo es que podía venir con mi hija. ¡Jamás en mi vida me iba a separar de mi niña! Al principio era una **sensación de ansiedad y sufrimiento**, porque es tu hijo, es lo que más quieres en este mundo y lo estás dejando con alguien que no conoces. ¡Después vas viendo que hay muchas chicas como tú. Porque claro, tus amigas hablan de otras cosas, ya no tienes amigas; ellas hablan de novios... Y de repente te encuentras que todas hablan de lo mismo... del pañal, de los dientes... Y también otra cosa que aprendí es a cuestionar... cada quien cuenta su realidad y aprendes. **A mí AMA me ha cambiado la vida.**

(Mare que arriba al Projecte AMA amb 18 anys i una nena de 13 mesos)

DEMANDES

espais de joc públics adequats al 0-3

Les famílies reclamen més espais de joc públics adequats al 0-3

Hi ha pocs espais infantils a la ciutat i els que hi han no sempre estan ben delimitats o condicionats pels infants 0-3 (falta d'ombres, pocs sorrals, ocupació de l'espai per nens més grans/pilota, estan bruts, inseguretat, etc.).

Este barrio está muy dejado, creo que es el peor. Hay mucho incivismo. Gente incívica que llevan los niños al parque, y no hay adultos que vigilen. Es una pelea constante (Mare, La Florida).

A Torrassa hi ha un parc enorme de sorra. El parc està molt bé en quant a joc, però no és segur. La majoria de gossos van sense lligar i acaba sent més un parc de gossos o de nens grans, que per nens petits. Abans sí que s'hi podia anar. Ara és més un lloc per passejar el gos, o per nens grans que juguen a futbol (Tieta, Santa Eulàlia).

Parques aquí en el Centro tenemos el Parc de Can Buixeras que está muy bien. En el mismo parque han puesto un nuevo parque infantil de madera muy chulo, pero está a pleno sol, no lo recomendaría para 0-3 (Mare, Centre).

DEMANDES

Xarxes 0-6 i 0-12

**És necessari seguir
promovent i enfortint les
Xarxes 0-6 i 0-12**

La valoració que en fan els i les professionals que hi formen part és molt positiva.

Cal promoure una **visió més integral de l'assistència** als infants i llurs famílies, i en això la xarxa pot jugar un rol essencial. Es percep com una eina útil no només per enfortir la comunicació entre professionals d'àmbits distints (educació, salut, serveis socials...), sinó també per oferir una **intervenció conjunta** davant casos i situacions específiques que requereixen aquesta articulació.

El que detectem és que moltes famílies que vivien fora del municipi, a Barcelona, s'han traslladat a viure a Hospitalet. Famílies que vivien en situació econòmica molt precària i s'han vist desplaçades a altres municipis. Estem veient situacions que ja eren complexes, que han empitjorat. [...] Estem detectant moltes mares solteres o adolescents, realment amb càrregues familiars i situacions econòmiques precàries. Problemes per poder accedir a necessitats bàsiques, aliments, subministraments o habitatge. Cada cop es detecten més situacions de manca d'habilitats parentals per poder fer front al que suposa ser mare o pare, i això comporta que haguem detectat situacions de negligència o maltractament. El volum de gent que atenem és molt gran i els recursos són limitats.

[...] Cal fer un treball **més preventiu i més comunitari** per evitar situacions greus. Ens hem centrat molt en l'assistència. Hem de canviar la visió. Treballem molt per serveis i les problemàtiques són tan complexes que **si no treballem de forma conjunta no hi ha manera de poder canviar certes situacions**. Ens trobem amb situacions de pobresa, que continuen en generacions posteriors.

[...] Els recursos són insuficients, però també és veritat que des de L'Hospitalet s'ha fet una aposta molt clara per la xarxa. **És la única manera de poder veure entre tots les necessitats i problemàtiques del barri i plantejar quines intervencions es poden fer per millorar aquestes situacions**. Falta molt per fer, però ha millorat en aquests anys.

(Treballadora social, CAP Collblanc)

Hi ha problemes que es plantegen i que se solucionen a partir de que es coneixen directament els professionals d'un servei i de l'altra. Si es coneixen surt la possibilitat, de vegades fora de la formalitat de la reunió, de comentar-li a la professional de l'altra servei, una situació concreta que cal resoldre i per la qual requereixes aquest suport. Hi ha problemes que es resolen a aquest nivell.

(Treballadora social)

DEMANDES

Educació sanitària

Des dels CAP s'expressa també la necessitat de fomentar l'**educació sanitària** entre les famílies i molt especialment entre els i les professionals de l'àmbit educatiu i del lleure.

Això es podria fer mitjançant accions coordinades amb les escoles bressol i altres serveis adreçats a la petita infància (ex. cursos de formació sanitària per a educador/es).

En general, es percep una **manca d'informació** dels serveis adreçats al 0-3 alternatius a la bressol. Cal enfortir les **vies de difusió i transmissió** de la informació. Més acompanyament.

DEMANDES

Informació i difusió

Cal enfortir les vies de difusió i transmissió de la informació

En general, es percep una manca d'informació dels serveis adreçats al 0-3 alternatius a la bressol.

També es detecta la necessitat d'un major **acompanyament** en alguns casos en que resulta més difícil llegir o interpretar la informació donada

*Em va costar molt trobar informació sobre un Espai familiar i va ser arrel d'anar a la biblioteca que vaig trobar un fulletó que informava d'això, però ni per Internet ni res. No trobava informació sobre això. I m'agradava el tema de trobar-te amb altres mares (...) **A banda de què hi ha molt poca oferta, no hi ha informació.** Trobo més informació sobre Barcelona que sobre L'Hospitalet. Potser n'hi ha d'informació, però trobo que la informació no arriba a les famílies.*

(Mare, Collblanc)

3. Conciliació laboral-familiar i feminització de la criança

“La conciliació no existeix”

La manca de conciliació laboral i familiar és quelcom que preocupa moltíssim, tant a famílies com a professionals.

Els professionals alerten que la manca de polítiques de conciliació fa que alguns dels serveis que s'ofereixen al 0-3 s'utilitzin o es percebin menys com a espais educatius i més com a solució per la conciliació.

Les famílies topen amb **situacions molt complexes** que aborden de manera individual d'acord amb la major o menor disponibilitat de recursos econòmics, familiars i socials. Les diferències en les possibilitats de conciliar apareix com un eix fort de desigualtat.

DEMANDES

Equitat de gènere

Són les mares qui majorment **adapten la seva jornada laboral a les necessitats de criança**: les que deixen de treballar, demanen reducció de jornada, demanen excedències, demanen mitja jornada, accepten feines amb menys dedicació horària i pitjor remunerades o deixen la feina.

Casos de mares que **deixen de treballar perquè no els surt a compte econòmicament** si han de pagar una llar bressol en horari complet i, en cas de tenir més d'un fill o filla escolaritzat/da, pagar els serveis d'acollida i menjador.

Cas d'una mare que guanyava 1000 euros i en pagava 700 entre llar bressol , serveis d'acollida i menjador .

Dificultats que es troben per obtenir la jornada reduïda: entrebancs, **amenaces d'acomiadament**. Procés de negociació llarg que no sempre es resol favorablement a la treballadora. Sovint les mares busquen assessorament legal per enfortir la seva capacitat de negociació.

Efectes/costos (negatius) sobre llurs carreres professionals. Relegació i devaluació. Dificultats en la reinserció laboral quan se n'ha sortit temporalment.

Cuando tuve la mayor yo trabajaba en una empresa. Dejé de trabajar, y al año de tener la mayor volví a trabajar. Pero ya cuando tuve la segunda, empecé a trabajar en la empresa de mi marido. Yo con dos o tres niños, no puedo tener un trabajo normal. ¡Me echarían! Porque cuando uno no está malo, el otro se ha hecho un arañazo... Te llaman del cole, de la guardería... Es mi papel. Él es el que mantiene la familia. Yo soy la que cría. Este es un trabajo ni valorado, ni pagado. No está valorado porque parece que no haces nada, y no está pagado porque no recibes nada a cambio. Bueno sí, el amor de tus niños... Yo estoy que no valgo para nada (Mare, La Florida).

Mi marido tiene un horario de trabajo que está todo el día fuera. Llega a las 19'30-20h. De todo me ocupo yo. [...] La sociedad por desgracia está montada así. El que gana más dinero siempre es el hombre, la mujer es la que decide reducirse la jornada. Un día nos reíamos con mi marido. Conocemos a su jefe y es impensable pensar en una jornada reducida. El tipo de trabajo que tiene..., él cobra bastante más que yo, tiene un cargo de responsabilidad. El padre sigue siendo el sustento para la economía familiar, y a la mujer, aunque tenga carreras universitarias, le cuesta más (Mare, La Florida).

DEMANDES

Equitat de gènere

Cal revertir la feminització de la cura i la criaça/naturalització

Cal visibilitzar les desigualtats, reforçar les polítiques d'igualtat i apostar fermament per les polítiques de conciliació.

Tendència a **naturalitzar** el fet que siguin les mares qui adeqüen les jornades laborals a la criaça (tot i que puguin reconèixer els inconvenients).

Algunes mares parlen de que “instintivament les dones ho fem millor”; “els homes no són capaços de fer varies coses a la vegada, estan amb els nens però descuiden la casa”; “jo ja tenia un sou més baix que ell...”:

Mares que clarament **prioritzen la criaça** davant la feina. Canvi d'ordre de valors. Dret a la cura.

DEMANDES

Flexibilitat horària

Els horaris de les escoles bressol no responen als horaris laborals

Com a conseqüència de la falta d'adequació dels horaris laborals als horaris d'escolarització, o dels esforços que les famílies fan per afavorir la conciliació (mares amb reducció de jornada), es produeixen demandes de **flexibilització dels horaris**:

No tothom pot assumir el sobre cost d'un servei d'acollida i no tothom voldria deixar el seu fill de 9 a 17h (amb l'interval del menjador). No tothom pot assumir el cost de l'escolarització completa.

Les escoles fan tot el possible per donar resposta a les demandes específiques, tot i que no sempre és possible.

La manca de recursos (de personal, per exemple) i la saturació dels serveis (amb llistes d'espera segons el centre de fins el 50%) fa difícil, però, adequar els horaris d'entrada i de sortida a les necessitats específiques de les famílies.

Tanmateix, en el cas de mares o pares que sol·liciten deixar menys hores l'infant a l'escola, les escoles busquen fórmules per afavorir espais de relació i comunicació entre pares i fills dins l'escola.

L'escola privada respon amb menys dificultats a les demandes de flexibilització de les famílies.

DEMANDES

Avis i àvies

Els avis i àvies són el pilar del nostre sistema de conciliació

Cal explorar nous models de criança

Si bé la cura dels nets i netes és una font de motivació afectiva forta, la cura sostinguda genera, en molts casos, un **sobreesforç**, no només físic, sinó també econòmic, amb possibles conseqüències sobre la salut.

Aquesta cura sostinguda per part dels avis i àvies pot també generar alguns inconvenients, en la mesura que **colisionen models educatius** distints.

La falta de conciliació fa que les famílies recorrin a la xarxa familiar més propera o amics i amigues amb qui creen **xarxes de suport mutu**.

Amb l'afany de buscar formes alternatives de cura comença a parlar-se de “**mares de dia**” o **formes cooperatives de criança**.

4. Eix Nord-Sud: un eix de desigualtat

Aquestes mancances, si bé s'identifiquen a la ciutat amb caràcter general, es concreten de manera **diferent segons el barri**.

Tant les problemàtiques, com les demandes associades, tenen sovint un **caràcter específic**, d'acord amb el **perfil socioeconòmic de les famílies** usuàries o potencialment usuàries dels serveis.

Expressen **desigualtats** d'accessibilitat a serveis d'escolarització i atenció 0-3, i davant la criança (possibilitats de conciliació).

4. Eix Nord-Sud: un eix de desigualtat

A barris amb famílies amb més poder adquisitiu i nivell socioeconòmic més ELEVAT

- Saturació dels serveis (l·listes d'espera fins al 50%)/ **manca d'oferta**.
- Nombre baix d'infants becats derivats de Serveis socials.
- Tendència a prioritzar l'escola pública pel **projecte educatiu**, més que per l'estricta necessitat econòmica o de conciliació familiar ["Podríamos haber escogido otra y hemos escogido esta"]. Això no vol dir que la vessant econòmica també influeixi i que el rol de l'escola en la conciliació sigui també fonamental.
- Major **alternatives d'escolarització** (ex. privada). Si bé sovint pressuposa un esforç econòmic gran, les famílies poden optar amb més facilitat per l'escola privada o per pagar un/a cangur. [Moltes han portat a llar privada el fill/a abans de tenir plaça a la pública o han pensat com a segona opció una escola privada].

4. Eix Nord-Sud: un eix de desigualtat

A barris amb famílies amb més poder adquisitiu i nivell socioeconòmic més ELEVAT

- Major **flexibilitat** a l'hora d'escollir l'edat d'escolarització dels infants (2-3: rol essencial de cara a afavorir l'escolarització futura - P3).
- Major demanda de reducció d'horari llar bressol (ex. mares amb jornada reduïda que voldrien poder recollir el fill o filla a les 15h).
- Rol fonamental dels **avis i àvies**. Presència d'una **xarxa familiar forta**.
- Major **implicació de les famílies** amb l'escola (AMPA).
- Majors alternatives de conciliació [Si bé, també són complicades].

4. Eix Nord-Sud: un eix de desigualtat

A barris amb famílies amb menys poder adquisitiu i nivell socioeconòmic més BAIX

- Nombre elevat d'infants **becats** derivats de Serveis socials.
- **Funció social i educativa** de primer ordre de la **llar bressol** (en alguns casos, “és la necessitat d'escolarització de l'infant el que prima”).
- **Funció social i educativa** de primer ordre dels **Espais familiars**. Funció: **integració - cohesió social** (ex. Itaca; La Florida).
- **Major interrupció del procés d'escolarització** dels infants, per impossibilitat de continuar pagant les quotes [Això no és exclusiu de barris amb un nivell socioeconòmic més baix, sinó que passa en molts altres barris, com ara Centre].
- **Places buides** durant el curs. Pressió per les professionals que veuen que les famílies lluiten per quedar-se però no ho aconsegueixen.

4. Eix Nord-Sud: un eix de desigualtat

A barris amb famílies amb menys poder adquisitiu i nivell socioeconòmic més BAIX

- **Endeutament** de les famílies (en espera de beques, que poden finalment no arribar) [Nou Sistema de Tarifació social de l'Ajuntament: cada família pagarà segons la renda].
- Menor accés a la informació; **major necessitat d'acompanyament**
- **Jornada completa** (totes les places).
- Demandes més fortes d'**ampliació d'horaris (imperatiu de conciliació)**. [La solució no passa per ampliar horaris sinó per exigir canvis en l'estructura del mercat laboral que afavoreixin realment la conciliació].
- **Majors dificultats en recollir** els infants o s'han de quedar a casa si estan malats (més pressió sobre els i les professionals). [Feines com cambres de pis (hotels): risc alt de perdre la feina].

4. Eix Nord-Sud: un eix de desigualtat

A barris amb famílies amb menys poder adquisitiu i nivell socioeconòmic més BAIX

- Més presència de **famílies mono-parentals, famílies des-estructurades, estructures familiars complexes.**
- Major presència mares joves i adolescents.
- Majors dificultats de conciliació. Situacions de **conciliació impossible.**
- Major presència de **germans i germanes** que demanen recollir els infants.
- Xarxa familiar més feble. De vegades, manca d'avis i àvies.
- Major recurs a xarxes informals de cura (no familiars).
- **Major risc d'exclusió social** dels infants no escolaritzats o fora dels serveis.
- Perill de formació de “guetos”/ estigma [Famílies d'altres barris colindants rebutgen anar-hi i opten abans per la privada].

La Mariana té 28 anys i és mare d'un nen de 2 anys. Va arribar a L'Hospitalet ara fa un any. La seva mare havia arribat feia un any i mig amb la seva filla petita. Com la seva mare, ella va arribar a Catalunya fugint de l'extorsió. No tenen cap altra familiar aquí. Treballa cuidant les nenes d'un metge a Barcelona i guanya 550 euros al mes (està fent una substitució). La feina la va trobar a través d'una noia que va conèixer. Part del diners que guanya els envia al seu país, per la seva altra filla de 10 anys. El pare mai va reconèixer el seu segon fill. La maltractava. Ella els ha pujat sola. Viu a L'Hospitalet (Collblanc), en una habitació que lloga a un home equatorià per 250 euros al mes. La seva mare lloga una altra habitació al mateix pis. L'home és violent i pega la seva dona durament. Ho fa davant del nen de dos anys. Tracta molt malament el nen. Li crida, l'amenaça. Darrerament ha començat a assetjar-les, a la Mariana i a la seva mare. Sovint quan són a casa, es tanquen a l'habitació. Quan ell arriba borratxo es tanquen amb clau i no surten per por a que lis faci mal. El nen surt poc. No va a llar bressol, no acut a cap servei. Quan ella està treballant li cuida la mare. Surten al parc, però no gaire. El nen té por als espais oberts. Estan buscant un altre lloc per viure però no els està resultant fàcil.

DEMANDES

Abordatge integral

Garantir el dret a l'educació i l'equitat

Evitar el cercle de la desigualtat

Cal avançar en l'abordatge **integral** i des de diversos àmbits (mitjançant polítiques d'habitatge, garantint una renda mínima, etc.) de situacions familiars d'enorme vulnerabilitat (famílies des-estructurades, mono-parentalitat, irregularitat administrativa, desnonaments, etc.), que no només limiten l'accés dels infants als recursos i serveis educatius, sinó que **vulneren el seu dret a l'educació i a la igualtat d'oportunitats**.

Cal evitar que les desigualtats es **transmetin i reproduïen** cap a les noves generacions, garantint l'accés a l'educació i a un entorn social sa i estimulants des dels primers anys (0-3).

Agraïments

Esteve Gay. Negociat d'Educació Infantil. Secció Escoles Municipals. Regidoria d'Educació. Ajuntament de l'Hospitalet

Ricard Montalbán. Cap de Secció Escoles Municipals. Regidoria d'Educació Ajuntament de L'Hospitalet

Cati Díaz. Tècnica Educació infantil. Regidoria d'Educació Ajuntament de L'Hospitalet

Pilar Massana. Treballadora social

Sònia Viulat. Directora en funcions EBM La Casa del Parc

Beti Escudero. Directora en funcions EBM La Casa de les Flors

Anna González. Directora EBM La Casa dels Contes

Neus Navarro. Educadora EBM La Casa dels Contes

Elena Rentero. Directora EB Nova Fortuny

Conxita Farré. Directora en funcions Llar d'Infants El Passeig

Laia Llobet. Coordinadora Llar d'infants L'Estel Blau

Rut Baqués. Directora Escola Bressol El Saltiró

Jamila Alberola. Coordinadora Espai familiar ITACA

Anna Cardona. Coordinadora Àrea social Esplai La Florida

Laura Castell. Responsable Espai familiar. Esplai La Florida

Vanessa Sánchez. Responsable Ludoteca i Àrea social. Club Esplai Bellvitge

Lorena Benítez. Promotora L'HospitaLlet

Maria Bruno. Coordinadora AMA. Responsable Dept. d'Acció Social. Fundesplai.

Remei Sáez. Promotora AMA. Fundesplai.

Ada Cid. Pediatra

Marina Novoa. Infermera de Pediatria CAP Collblanc-Torrassa

Ana Moya. Infermera de Pediatria CAP Florida

Sandra Aguilar. Treballadora social. CAP Collblanc-Torrassa

Xarxa d'observadors de proximitat i Consell Assessor. Observatori de la Infància de L'Hospitalet

A totes les famílies que han participat en l'estudi

**PRECS I PREGUNTES,
SUGGERIMENTS?**

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

ger
grup d'estudis sobre reciprocitat

GRÀCIES PER LA VOSTRA ATENCIÓ